

ANNE-BABA TUTUMLARI

Her ailenin çocuk yetiştirme biçimi ve çocuklarına karşı olan davranışları ve tepkileri birbirinden farklıdır. Bu farklılıkları belli başlı konu başlıkları altında inceleyecek olursak şu anne-baba tutumlarının olduğu görülmektedir

Otoriter-Baskıcı Anne-Baba Tutumu

- ❖ Bütün kontrol anne babadadır.
- ❖ Çoğunlukla anne baba çocuğunu anlamayan, çocuğuna hoşgörü göstermeyen, katı ve baskıcı bir tutum içindedir.
- ❖ Çocuk anne babanın isteği doğrultusunda ve kurallara bağlı olarak yetiştirilmektedir. Kurallara uyulmadığı takdirde fiziksel cezalar verilmektedir.
- ❖ Çocuğa sevgi, şefkat ve sıcaklık yeterince verilmemekte ve yaptıkları eleştirilmektedir.
- ❖ Çocuğun iyi, olumlu yönleri yerine, olumsuz yönleri dikkate alınmaktadır. Evde söz hakkı, özgürlük ve otorite anne-babadandır.
- ❖ Çocuğun yaptığı her şey göze batar ve çocuk genellikle ceza almaktadır.
- ❖ Yaptıkları olumlu olsa da, ceza almak korkusu ile bunları söyleyemez.
- ❖ Çocuğun kişiliği yok sayılmaktadır.
- ❖ Aile içinde korku hâkimdir ve çocuk korku ile büyür. Çocuğumu eğitiyorum, terbiye ediyorum mantığı ile şiddet uygulanır.

Otoriter ve Baskıcı Ailede Yetişen Çocukların Özellikleri

- ❑ Kendine güven duygusunu yitirmiş, stresli ve tedirgin çocuklardır.
- ❑ Sessiz çekingen ve başkalarının etkisinde kolayca kalabilen çocuklardır.
- ❑ Aşağılık duygusunun geliştiği, kendi başına karar veremeyen, aşırı hassas ve kırılabilir çocuklardır.
- ❑ Çocuk alacağı ağır cezalardan kaçmak için yalan söyleyebilir.
- ❑ Çocuk içine kapanık, sıkılgan, itaatkar olabileceği gibi aşırı saldırgan ve zorba da olabilir.

- ❑ İçten içe anne babaya karşı düşmanlık duyguları da geliştirebilmektedirler.
- ❑ Yardımlaşmaktan hoşlanmayan, sinirli, inatçı, hırçın tavırlar sergileyebilirler.
- ❑ Yeniliklere açık değildirler ve yeni şeyler üretmeleri zordur.
- ❑ Arkadaşlarına evde karşılaştığı olumsuz davranışları sergilerler.

Serbest-Gevşek Anne-Baba Tutumu

Bu tutum otoriter anne baba tutumunun tersine tamamen serbest ve çocuğa karşı, kural ve sorumlulukların önemsenmediği bir tarzda yetiştirme şeklinde özetlenebilir. Çocuğun olumlu ya da olumsuz davranış ve tutumlarına karşı her zaman onaylayıcı bir yapıda büyütülmektedir. Bu da kişinin doğru ve yanlışları ayırt edememesine ve kurallarla karşılaştığında sosyal uyum olarak sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır.

Çocuğu mutlu etmek için ebeveynler her türlü fedakârlık ve çabayı göstermektedirler. Çocuğun dengesiz bir ortam içinde abartılmış bir sevgi gösterisi içinde büyüyor olması, onun doyumsuz bir birey olmasına zemin hazırlar. Bu tutumla yetiştirilen bireyler ailelerinde tek çocuk ya da tek kız/erkek çocuk olma ihtimali yüksektir.

Aile bireyleri çocuğun isteklerine kayıtsız şartsız uydukları için çocuk genelleme yapabilir. "Annem, ablam, halam, dedem, komşular her dediğimi yapıyor. Demek ki herkese her istediğimi yaptırabilirim." düşüncesi çocukta hâkim olabilmektedir. Sınır yoktur, çocuğa neyi yapıp neyi yapmaması gerektiği anlatılmayabilir, kesin kurallar belirtilmeyebilir. Çocuk evde patronudur ve her istediği istediği anda yapar.

Serbest – Gevşek Anne Baba Tutumunun Çocuklar Üzerindeki Etkileri

- Kuralsızlığa alışan çocuklar, okuldaki kurallarla karşılaşınca okula ve arkadaş çevresine uyum sağlamakta zorluk çekebilirler.
- Her istediğini elde ettikleri için belli bir süre sonra doyumsuzluk yaşayabilirler.

- Sorumluluk duygusu gelişmeyen, başkalarının hakkına saygı duymayan, kırılabilir, her dediğinin anında olmasını isteyen, sabırsız, şımarık, anti sosyal olabilirler.
- Kendilerine sürekli hizmet edilmesini isteyen bir yapıya sebep olmaktadır.

Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu

- ❖ Bu ailelerde çocuğa gereğinden fazla özen gösterilir.
- ❖ Çocukların üzerine titrenir. Ağlamasın, üşümesin, terlemesin, hasta olmasın, yorulup incinmesin diye büyük bir çaba gösterilir.
- ❖ Abartılmış sevgi ve aşırı koruyucu tutum daha çok "anne-çocuk" arasında gözlenir.
- ❖ Her şey çocuk adına yapılır. Anne baba çocuğun her davranışına müdahale eder.
- ❖ Her türlü kararı çocuk yerine aile alır.
- ❖ Geç kavuşulan, aşırı istenen, tek çocuk, tek erkek veya tek kız çocuk gibi çocuklar genellikle abartılmış sevginin odak noktası olurlar. Bu anne babalar çocuklarını el bebek gül bebek büyütürler.

Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu ile Yetişen Çocukların Özellikleri

- ✓ Aileye aşırı bağımlı ve onlarda uzak yaşamaktan çok zorlanırlar.
- ✓ Özgüveni gelişmemiş ve sosyalleşmekten uzaktırlar. Tek başına kararlar alamaz.
- ✓ Onu himayesi altına alabilecek herkese karşı bağımlı olmaya başlarlar (eşi, öğretmeni, arkadaşları...).
- ✓ Toplumsal yaşam bir kavga ve güç yarışıdır. Çocuk bu yarışta başarısız ve mutsuz olur.

İlgisiz ve Kayıtsız Anne-Baba Tutumu

- Çocuğun davranışları karşısında ilgisiz ve vurdumduymaz davranışlar sergileyen anne babalardır.
- Çocuğun varlığı ile yokluğunun fark edilmediği, sevgi ve ilginin az olduğu ailelerdir. Bu anne babalar genellikle hoşgörü ile boş vermeyi karıştırmaktadırlar.
- Bu tutum, istenmeyen bir çocuk dünyaya geldiğinde,

anne baba olmayı tam olarak benimseyememiş ebeveynlerde, çok çocuklu, kalabalık yaşayan, eğitim seviyesi düşük ailelerde görülür.

- Çocuk ev içerisinde ailenin göstermediği ilgi ve şefkati dışarıda arama eğilimi içerisinde olabilmektedir.
- Arkadaş gruplarına aşırı bağlılık, evden kaçma, yaşça büyük kişilerin istismarına maruz kalma bu tip aile çocuklarında görülen bu tutumun etkileridir.
- Anne baba çocuklarına karşı göstermediği bu sevgiyi yıllar sonra ‘‘onlara gösteremedim torunlarıma göstereyim ‘‘ diyerek torunlarına karşı aşırı sevgi ve şımartma ile onlar üzerinde de olumsuz etki gösterebilmektedirler.

İlgisiz ve Kayıtsız Anne-Baba Tutumu İle Yetişen Çocukların Özellikleri

- Çocuk bencil ve şımarık olur. Bu yüzden arkadaş çevresinde sevilmezler.
- Çocuk evde veya okulda anne babasının dikkatini çekmek için alışılmadık davranışlar sergiler.
- Ailesi çocuğa model olamadığı için çocuk kendine başka modeller seçer. Gençlik dönemlerinde çocuk, vaktinin tümünü arkadaşları ile geçirir.
- Genç yaşta çocuk zararlı alışkanlıklar edinmeye meyilli olabilir.
- Özgüven sorunu yaşar, hayattan ve kendisinde bir beklentisi olmaz.
- Sosyal ilişkilerden uzak ve dost edinme problemi olan, aile içi iletişim yetersizliğinden dolayı akranlarına göre dil gelişiminde gecikmelerin olduğu, yalnızlık hissini ağır bastığı ve evden kaçma eğilimi olan,
- Çocuk büyüdükçe aile içi sorunlarda artış, aile ile irtibatın koptuğu ve anne babaya karşı ilgisiz bir kişiliğe sahip olma ihtimali yüksektir.

Tutarsız ve Kararsız Anne-Baba Tutumu

- Çocuğa karşı anne ve babanın farklı tutum ve davranışlarda bulunması veya sergilenen tutum ve davranışlarda tutarsız davranılması şeklinde özetlenmektedir. Bu tutum genellikle anne ile baba arasındaki görüş ayrılığında ileri gelmektedir.
- Anne babanın çocuğun yanında ‘‘çocuk konusunda’’

birbirlerini eleştirmeleri birinin olumlu yaklaşmasına, diğerinin olumsuz tutum sergilemesi ya da taraflardan birinin çocuğu kayırması çok sıklıkla rastlanılan terbiye yanlışlıklarındandır.

Tutarsız ve Kararsız Anne-Baba Tutumu İle Yetişen Çocukların Özellikleri

- ❑ Ne zaman ve nerede ne yapacağını bilemez.
- ❑ Çocuk çevresindeki insanlara güvenmeyen, her şeyden şüphelenen, kararsız ve tutarsız bir kişilik yapısı geliştirebilirler.
- ❑ Özgüven sorunu yaşarlar ve karar vermekte güçlük yaşarlar.

Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu

- ❖ Çocuklarından her şeyin en iyisini beklerler..
- ❖ Kendi..gerçekleştiremediklerini çocuklarının gerçekleştirmesini beklerler.
- ❖ Çocuklarının akademik, sosyal, sanatsal, sportif her alanda başarılı ve kusursuz olmasını beklerler.
- ❖ Çocuktan beklentiler yaşının ve kapasitesinin üzerindedir.
- ❖ Çocuklarının daha başarılı olması için genellikle diğer çocuklarla kıyaslar.
- ❖ Mükemmeliyetçi anne babanın çocuğu sınıfın birincisi ve hatta okulun birincisi olmalıdır.
- ❖ Dört dörtlük insan projesi çizilerek ‘‘ işte sen böyle olmalısın ‘‘ denilmektedir.
- ❖ Çocuğun yanlış yapmaya hakkı yoktur.
- ❖ Mükemmeliyetçi ailelerde kurallar ve kalıplar belirlenir ve çocuğun bu kalıplara uyması beklenir.
- ❖ Çocuğun arkadaş seçimi de aile tarafından yapılmaktadır.

Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu ile Yetişen Çocukların Özellikleri

- ✓ Fikirleri genellikle katıdır. Esneklik görülmez.
- ✓ Onlar için bir şey ya siyahtır ya da beyaz. Bir şey veya kimse ya iyidir ya da kötüdür.
- ✓ Aşırı titiz ya da tam tersi dağınık çocuklardır.
- ✓ Yanlış yapmaktan korkarlar. Kendilerine güvenleri düşüktür.
- ✓ Her işte en iyi ve en üstün olmak istemekte, fakat istediği hedefe ulaşamayınca hayal kırıklığına uğrayabilmekte ve çalışmayı tamamıyla bırakabilmektedir.

Bunun sonucunda özgüven duygusu gelişmemektedir.

Demokratik ve Güven Verici Anne Baba Tutumu

- ❖ Bu tutumun benimsendiği ailelerde çocuğa karşı sevgi, saygı, hoşgörü ve ilgi vardır. Bunun yanında huzurlu, güvenli ve destekleyici bir aile ortamı vardır.
- ❖ Aile içerisinde anne babanın tutumları birbirini destekleyici niteliktedir.
- ❖ Anne baba, davranışları ile çocuğa uygun bir model ve çok iyi rehberdir.
- ❖ Çocuğa yol gösterir ama kararlar konusunda serbest bırakır.
- ❖ Çocuğa birçok alternatif sunulur ama seçim çocuğa aittir.
- ❖ Çocuğun yaptığı hatalı davranışları ceza ve şiddet yerine açıklayarak yanlışlarını anlatan, kuralların açık bir şekilde ifade edildiği ve kurallara uyulmadığı takdirde karşılaşılabilecek problemlerin belirtildiği esnek davranışlar sergilenebilen bir disiplin söz konusudur.
- ❖ Çocuğun başarıları takdir ile karşılanır. Başarısızlıklarında eleştirici ve yargılayıcı tutum yerine yapılan hataların nasıl tekrarlanmayacağı belirtilir.

Demokratik ve Güven Verici Anne-Baba Tutumu İle Yetişen Çocukların Özellikleri

- Sosyalleşmiş ve işbirliğine giren çocuklardır.
- Arkadaş canlısı ve duygusaldırlar.
- Sosyal açıdan dengeli ve mutlu bireylerdir.
- Kendine ve çevreye saygılıdırlar.
- Özgüvenleri yüksek ve aktiftirler.
- Sorumluluk sahibi ve kurallara uyumludurlar.
- Rahatlıkla kendi başına karar alabilirler.
- Kendine ve başkalarına güvenirlir.
- Üretici ve bağımsızdırlar.
- Hoşgörü sahibi ve açık fikirlidirler.

Yakup ORHAN
Rehber VE Psikolojik
Danışman